

ليكنه او خپرنه : عبدالحق ثاقب

په غير اسلامي هېوادونو کې د مسلمانانو اوسېدل

اسلام له انده **Ketabton.com**

د نظرونو د شريکولو لپاره : abdulhaqsaqib@gmail.com

اپريل 2023

لړلیک

- 3..... : سريزه
- 4..... : لومړی : په غير اسلامي هېوادونو کې اوسېدل ناروا او آن کفر دی :
- 5..... : دويم : په غير اسلامي هېوادونو کې اوسېدل روا او آن اړين کار دی :
- 8..... : غورچاڼ :

سریزه :

که څه هم له ډېرو پخوا کلونو راپدېخوا لويديځو هېوادونو ته د مسلمانانو کوچېدل او هلته اوسېدل هغه موضوع ده چې د عامو خلکو او په خاصه توګه د علماوو توجه يې ځان ته اړولې ده ، خو په دې وروستيو کې په اسلامي هېوادونو کې د ګډوډيو او بې ثباتيو له امله دا پدیده ډېره چټکه شوې . لويديځو او غير اسلامي هېوادونو هم د مسلمانانو پر وړاندې خپل سياستونه يا سخت کړي او يا يې هم يو شمېر اسانتياوې راوستي دي . ځينو يې د مهاجرت لپاره ډېر جدي قوانين طرحه کړي او ځينو بيا د مهاجرينو پر وړاندې دا تګلارې اسانه کړي . له بله خوا ، مسلمانانو هم دې هېوادونو ته د مهاجرت په لاره کې هر ډول تکليفونو او کړاوونو ته زړه ښه کړې . ځينې په خپلو هېوادونو کې د واکمنو چارواکو له بربريت څخه د تېښتې په پلمه ، ځينې د سوداګرۍ ، ځينې د ژوند د امکاناتو د ښه کولو ، او ځينې بيا د عقيدې د خپرېدو او دعوت لپاره د غير مسلمو هېوادونو ته زړه ښه کوي او هلته بيا مېشت کيږي . دا هغه پدیده ده چې له کلونو راپدېخوا په شدت سره روانه ده او همدا لامل دی چې نن په غير اسلامي هېوادونو کې د مسلمانانو شمېر تر بل هر وخت ډېر محسوس او د پام وړ دی .

علماوو هم غير اسلامي هېوادونو ته د مسلمانانو د مهاجرت او هلته د اوسيدو په اړه مختلف نظرونه لرلي ، تحليلونه يې کړي ، اجتهاد يې کړی ، او فتواوې يې صادري کړي دي . ډېری وختونه په دې فتواوو کې له افراط او تفريط محتوی د هغو مسلمانانو له حالت څخه سرچينه اخلي چې په غير اسلامي هېوادونو کې مېشت مسلمانان له اصلي مسيره منحرف شوي او په دنياوي خواهشاتو کې ډوب شوي . همدا لامل دی چې ځينې علماء په غير اسلامي هېوادونو کې د مسلمانانو اوسېدل ردوي خو ځينې نور يې بيا منځلارې دي او له سختو فتواوو څخه ډډه کوي . ځينې علماء په غير اسلامي هېوادونو کې د مسلمانانو مېشت کېدل ښکاره کفر او ارتداد بولي ، او يا ارتداد ته همدا يوه لاره بولي . ځينې يې بيا فسق او فجور بولي ، ځينې يې بيا مکروه بولي ځينې يې روا بولي خو په مقابل کې ځينې بيا په غير اسلامي هېوادونو کې د مسلمانانو اوسېدل يوه اړتيا او واجب عمل بولي او په اوسني وخت کې دا د مسلمان يو مسؤوليت بولي ترڅو په غير اسلامي هېوادونو کې مېشت شي .

په دې ليکنه کې مې هڅه کړې د ټولو علماوو اقوال او دلايل تاسې ته وړاندې کړم ، هڅه مو کړې هرڅوک په دې ليکنه کې ځان پيدا کړي او وګوري چې په کومه پلمه له اسلامي هېواده کوچېدلی او د کوم هدف لپاره يې په غير اسلامي هېواد کې د اوسېدو لپاره زړه ښه کړی .

که څه هم دا پدیده نوې نه ده ، بلکې د اسلامي تاريخ له پيله راشروع ده ، خو په اوسنۍ نړۍ کې دا پدیده تر بل هر وخت ډېره زياته شوې او د خلکو پام يې ځان ته اړولی دی . نو اړينه ده چې علماء هم د هغو کسانو په اړه په فتواوو کې له ډېر احتياطه کار واخلي چې په غير اسلامي هېوادونو کې ژوند کوي . ددوی فتوا ښايي په غير اسلامي هېوادونو کې په ميليونونو مسلمانانو په سرنوشت پورې تړلي وي .

په دې لیکنه کې مې هڅه کړې دا علماء په دوه ډلو وویشم ، یوه ډله هغه علماء چې په غیر اسلامي هېوادونو کې د مسلمانانو اوسیدل ردوي ، او بله هغه ډله چې هلته مهاجرت او اوسېدل تاییدوي . ددوی نظرونه او تحلیلونه په لاندې توګه تر بحث لاندې نیسو :

لومړی : په غیر اسلامي هېوادونو کې اوسېدل ناروا او آن کفر دی :

ځینې علماء چې په غیر اسلامي هېوادونو کې د مسلمانانو اوسېدل منعه کوي او یا دهغه ځای جنسیت اخیستل ناروا بولي . دوی فکر کوي چې په دې کار سره غیر اسلامي هېوادونه ځان ته دا فرصت په لاس ورکوي چې په اسلامي هېوادونو کې د کار کولو لپاره د ځان لپاره ملګري او جاسوسان پیدا کړي . په دې وروستیو کې ، هغه علماء چې په دې آند دي مبنا یې د هغو تونسینانو په اړه ده چې فرانسویانو ورته د تابعیت ورکولو وړاندیز کړی وو ، دوی ګومان کاوه چې فرانسې په دې خاطر د تونس خلکو ته د تابعیت ورکولو وړاندیز کړی ترڅو په هغه هیواد کې د جاسوسانو شمېر زیات کړي او بالاخره دوی په خپل کلتور او دین کې منحل کړي . دا ډله علماء پر دې مبنا په غیر اسلامي هېوادونو کې د مسلمانانو له اوسېدو سره سخت مخالفت لري او آن د کفر تر بریده یې رسوي .

د پورتنی حالت سره ترڅنګ ، دوی د قرآن کریم یو شمېر آیتونه او احادیث شریف دلیل نیسي . ډیری دلایل یې د ولاء او براء یا له غیر مسلمو سره د دوستۍ او دښمنۍ (نفرت) پر بنسټ څیړي . الله تعالی فرمایي : (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْفُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ) سورة الممتحنة .

ژباړه : آي هغو کسانو چې ایمان مو راوړی زما او ستاسو دښمن په دوستۍ سره مه نیسئ .

دا ډله علماء ګومان کوي چې په غیر اسلامي هېواد کې اوسېدل له هغوی سره د دوستۍ په مانا ده او دا کار کفر دی . دا ډله علماء هغه مسلمانان مکلف بولي چې باید له غیر اسلامي هېوادونو هجرت وکړي او هلته له اوسېدو تېر شي .

دوی همدا ډول د پیغمبر علیه السلام پر دې حدیث شریف هم استدلال کوي :

عن جریر بن عبد الله أن رسول الله ﷺ قال: (أنا برئ ممن یقیم بین أظهر المشرکین)

ژباړه : د جابر بن عبدالله رضی الله عنه روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایي : زه له هغه چا بیزاره یم چې د مشرکینو منځ کې ژوند کوي .

خيړونکي سليمان توبولياک وايي : هغه کسان چې په غير اسلامي هېوادونو کې د ذلت شپې تيروي او نه شي کولی خپل دين ښکاره کړي او له خپلې عقيدې خوند واخلي ، دوی ته په کار ده چې بايد له دې هيواده هجرت وکړي او په اسلامي هېوادو کې مېشت شي .

ددې ترڅنگ دا ډله علماء يو شمېر عقلي دلايل هم وړاندې کوي ، دوی وايي :

- په غير اسلامي هېوادونو کې مېشت مسلمانان اړ دي چې د ذلت ژوند وکړي او دوی نه شي کولی د الله دين ښکاره کړي او په څرگنده توگه د الله تعالی عبادت وکړي .
- په دې کار سره د غير مسلمو شمېر غښتلي کول دي . دا کار ددوی د قوت اسباب غښتلي کوي ، دی شايد مجبور شي چې د مسلمانانو خلاف حرکات وکړي او برخه ورکې واخلي .
- دوی په غير اسلامي هېوادونو کې د مسلمانانو اوسېدل قطعي حرام بولي لکه زنا ، او د خنزير غوښه خوړل .
- دوی وايي چې په راتلونکې کې نسل د انحراف لور ته ځي .
- دا کار د غير اسلامي ټولنو د غښتلتيا لامل گرځي او اسلامي هيوادونه کمزوري کوي .

دويم : په غير اسلامي هېوادونو کې اوسېدل روا او آن اړين کار دی :

دا ډله علماء بيا د تېرو هغو په اختلاف ډېر نرم دريځ لري ، دوی په دې آند دي چې په اسلامي هېوادونو کې د مېشتو مسلمانانو حقونه کله کله د هغو مسلمانو په پرتله ډېر خپل شوي چې په غير اسلامي هېوادونو کې ژوند کوي . دوی وايي ښايې په ځينو هېوادونو کې د ناوړه چارواکو خلاف د غېر پورته کولو پر وړاندې محدوديتونه موجود وي ، هلته د مسلمانانو د آزادۍ ، ملکيت ، امنيت ، انتقال ، او داسې نور حقونه تر سوال لاندې وي . نو علماء او پوهان چې کله په لويديځو يا غير اسلامي هېوادونو کې دمېشتو مسلمانانو په اړه کومه فتوا صادروي يا خبره کوي بايد له ډېر احتياطه کار واخلي . هغه علماء چې په ډېر صراحت او جرأت سره (دار الکفر ، بلاد الکفر ...) او داسې نور درانده الفاظ کاروي دوی بايد په دې باندې تجديد (بيا کتنه) وکړي . دوی بايد د عادلو او ظالمو هيوادونو او نظامونو ترمنځ تفکيک هم وکړي او د هغو ولسونو ترمنځ بايد ډېر تفاوت وکړي چې په اسلامي هيوادونو کې دينی مقدساتو ته دومره ژمن نه دي ، څومره چې په غير اسلامي هيوادونو کې ځينې مسلمانان ورته ژمن دي .

شیخ قرضاوي آن له غیر مسلمو سره په خبرو کې په نرمۍ ټینګار کړی ، دی ټینګار کوي چې باید نرمه ژبه وکارول شي . دی وايي چې مُحَمَّد ﷺ د حدیبيې په سوله او له نجاشي سره په خبرو کې له نرمې لهجې کار اخیستی . نوموړي په دې برخه کې ډېر دلایل راخیستي دي . د عمر رضی الله عنه هغه لارښوونه یې بیان کړي چې نوموړي په بنو تغلب قبیله باندې یې د جزیې نوم په زکات بدل کړ ترڅو یو ډول له نرمښت څخه ورسره کار واخیستل شي .

غربي هېوادنو ته تګ او هلته اوسېدول یوه اجتهادي مسأله ده ، او په اجتهادي مسایلو کې قطعي خبرې او غوڅې فتاوي صادول سم کار نه بریښي . نو په اجتهادي احکامو کې یو فقیه ته نه دي په کار چې قاطع واوسي ، حال دا چې اجتهاد یو ډول نه یو ډول پر گومان ولاړ دی او شاید ډېری وختونه مجتهد خطا واوسي . ځینې علماء چې په غیر اسلامي هېوادونو کې اوسیدل قطعي کفر او فسق بولي ، او دا کار له غیر مسلمو سره د ولاء او براء یا د دوستۍ او نفرت له زاویې مطالعه کوي ، دا د اجتهاد له تعریف سره منافي خبره ده . نو هغه موضوعات چې په اجتهاد ولاړ وي ، هیڅوک حق نه لري چې په قطعي توګه د کفر او یا داسې نور سخت او قطعي الفاظ وکاروي .

هغه علماء چې په غیر اسلامي هېوادونو کې د مسلمانانو د اوسیدو مخالف نه دي ، دوی د ولاء او براء (دوستۍ او د بښنې) آیتونو باندې دلته استدلال غلط بولي ، دوی ټینګار کوي چې هغه کسان چې له مسلمانانو سره جنګ نه کوي ، د اسلام سپېڅلی دین په الممتحنه سورت او نورو مواردو کې لارښوونه کوي چې له دوی سره عدالت او انصاف کوم ناروا او ممنوع عمل نه دی بلکې قرآن کریم جنګي او عام وګړي جلا کړي . نو په دې اساس ویلی شو چې په اسلامي هېوادونو کې اوسیدل د ولاء او براء پر مسأله باندې نه شو منفي کولی او نه باید دا موضوع له دې زاویې وڅېړل شي .

له شیخ سعید الکملی څخه پوښتنه وشوه چې آیا په غیر اسلامي هېوادونو کې د مسلمانو لپاره اوسېدل روا دي او که نه ؟ هغه ورته په جواب کې وویل :

که مسلمانان په غیر اسلامي هېوادونو کې خپل دیني شعایر په آزادانه توګه ترسره کولی شي ، هغوی لمونځ کولی شي ، د جمعې او اختر لمونځونو ته راټولېدلی شي ، روژې نیسي ، دعوت کولی شي ، حج ته تللی شي ، دوی هیڅ کوم ممانعت نه لري چې خپلو بچیانو ته د اسلام دین ورزده کړي ، نو ډیری علماء په دې آند دي چې هلته په اوسیدو کې کوم ممانعت او ستونزه نشته . هغه حدیث شریف چې پیغمبر علیه السلام ورکې فرمایلي دي او مخکې وورته اشاره وشوه (زه له هغه چا بېزاره یم چې د مشرکینو منځ کې ژوند کوي) هدف ترې هغه یوازینی او منفرد مسلمان دی چې په داسې ټولنه کې ژوند کوي چې هلته هیڅ بل مسلمان نه وي ، مګر هغه هېواد چې هلته اسلامي ټولنې وي ، اسلامي مراکز وي ، هلته مسلمانان فعالیت لري ، نو په داسې ټولنو کې د مسلمانو اوسېدل هیڅ ستونزه نلري .

دوکتور محمد خیر الشعال په دې برخه کې ډېر تفصیلي او خونډور بحث کړی ، هغه وایي :

اسلامي هېواد هغه هېواد ته ویل کیږي چې ډیری اوسېدونکي یې مسلمانان وي . او هلته اسلامي احکام ښکاره وي ، ددې په مقابل کې غیر اسلامي هېواد دی ، دلته مسلمانان کم وي ، او یا ورکې د اسلامي شریعت احکام نه ښکاره کیږي . دی وایي چې مالکیان او ابن حزم الظاهري په دې آند دی چې مسلمان ته نه دي روا چې په غیر اسلامي هېواد کې ژوند وکړي ، مهمه نه ده چې هلته له فتنې ډار موجود وي او یا نه. دوی د پیغمبر علیه السلام تېر حدیث شریف راخیستی او په دې باندې استدلال کوي چې وړاندې ورته تفصیلي اشاره وشوه .

خو جمهور علماء ، چې احناف ، شافعیان او حنابله دي ، په دې آند دي چې په غیر اسلامي هېوادونو کې د مسلمانانو اوسیدل روا دي او هیڅ کومه ستونزه نه لري ، خو دا په هغه صورت کې چې یو څوک وکولی شي خپل دین وساتلی شي او د ساتنې ټول شرایط ځان ته برابر کړي . دوی وایي چې کله مسلمان ځان امن کې بولي ، او په دې یقین وي چې زه خپل دیني شعایر اداء کولی شم نو بیا ورته په غیر اسلامي ټولنه کې اوسېدل روا دي . دلیل یې دادی چې رسول الله ﷺ هغو کسانو ته چې اسلام یې راوړ په مکه مکرمه کې یې ورته د پاتې کیدو امر وکړ ، چې یو یې د پیغمبر علیه السلام تره عباس بن عبدالمطلب هم وو ، پیغمبر علیه السلام له دوی غوښتنه ونکړه چې مدینې منورې ته هجرت وکړي . دا هغه مهال وو چې مکه مکرمه د مشرکینو او کافرانو مرکز وو ، هغه یو اسلامی هېواد نه وو خو عباس رضی الله عنه د پیغمبر علیه السلام په لارښوونه هلته پاتې شو او مدینې منورې ته یې دا مهال له هجرت ډډه وکړه .

همدا راز نجاشي هم مسلمان شو ، خو په خپل قوم او هېواد کې پاتې شو . کله چې هغه وفات شو ، رسول الله ﷺ وفرمایي : نن یو ډېر ښک انسان وفات شوی ، خپل صحابه کرام یې غیابانه جنازې ته راوبلل . حبشه هغه مهال یو غیر اسلامي هېواد وو ، خو نجاشي چې یو مسلمان وو ، ورکې یې ژوند کاوه . همدا ډول ، مسلمانانو له مکې مکرمې حبشې ته هجرت وکړ ، دوی هلته پاتې شول ، حال دی چې حبشه هغه مهال یو اسلامي هېواد نه وو . دا هغه مهال وو چې مسلمانان په مکه مکرمه کې له کړاوونو سره مخ وو خو د حبشې د عدالت په پاچاهي کې ، که څه هم هلته عیسایي حکمرانان ول ، مسلمانانو هلته هجرت وکړ او واوسېدل .

کله چې یو څوک په یوه ټولنه کې د خپلو دینو شعایرو په ترسره کولو کې له خطر سره مواجه وي ، او هلته نه شي کولی خپل دین وساتي ، هغه ته په کار ده چې داسې هېواد ته پناه یوسي چې هلته یې هم دین خوندي وي او هم ځان . ټول علماء په دې متفق دي چې څوک په یو هېواد کې په خپل دین مطمئن نه وي او د خپل ځان د امنیت په اړه ډار لري ، دا ورباندې شرعي واجب او مکلفیت دی چې له دې هېواده ووځي . د جمعې د لمانځه بېلگه یې ویلې ، هغه څوک چې د جمعې د لمانځه لپاره امکانات نه لري ، دا امنیت او اجازه نه لري چې دیني شعایر ترسره

کړي ، نو ورباندې لازمي ده چې له دې هیواده ووځي . دا هېواد بنایي اسلامي وي او یا غیر اسلامي وي خو وتل ترې په کار دي .

غورچان :

په غیر اسلامي هېوادونو کې د مسلمانانو اوسېدل له هغو موضوعاتو څخه ده چې علماء او پوهان ورکې ډېر غږېدلي خو په دې برخه کې له فتواوو څخه له ډېر احتیاطه کار اخیستل په کار دي ، نن سبا چې په افغاني ټولنه کې یو څوک خپل وطن پرېږدي ، لازمي ده چې په کور کلي کې خلک دهغه په اړه له بې احتیاطه فتواوو څخه ډډه وکړي . په دې برخه کې فتوا یوازې د لسکونه زره یا سلکونه زره مسلمانو پورې اړه نه لري ، بلې د هغو نږدې نیم میلیارده مسلمانانو د ښي او دنيوي سرنوشت پورې اړه لري چې په غیر اسلامي هېوادونو کې نن سبا ژوند کوي .

په ننۍ نړۍ کې شاوخوا نیم میلیارده مسلمانان په غیر اسلامي هېوادونو کې ژوند کوي ، دا د هغو مسلمانانو کوچېدل او د اسلامي مراکزو د شتون برکت دی چې په دې هېوادونو کې نن فعالیت لري ، د مسلمانانو زیاتېدل او معرفي کېدل دهغو مسلمانانو برکت دی چې دې هېوادونو ته کوچېدلي دي . هغه مسلمانان چې خپلو بچیانو ته اسلامي زده کړې ورکولې شي ، جوماتونه یې فعال وي ، کولی شي خپل دیني شعایر په آزادانه توګه تجربه کړي ، اسلامي دعوت په آزادانه توګه وکړي شي ، نو ویلی شو چې ورځ تر بلې د مسلمانانو د شمېر زیاتېدل یو ښه زیری دی . جمهور علماء په دې آند دي چې یو څوک پر خپل دین او د بچیانو په راتلونکې مطمئن وي ، او په یو غیر اسلامي هېواد کې د امنیت احساس کوي او خپل دین ته خطر نه ویني ، او خپل مقدسات په خوندي توګه ترسره کولی شي ، نه یوازې دا چې هلته اوسېدل روا دي ، بلکې دا یوه اړتیا او مهم عمل دی .

د نږدې نیم میلیارده هغو مسلمانانو په اړه چې په غیر اسلامي هېوادونو کې ژوند کوي ، ددوی د اوسېدو په خلاف قطعي فتوا صادرول او هغوی د اسلام له دایرې خارجول او مرتد ګنل ، نه یوازې دا چې د اجتهاد له معیارونو سرغړونه ده او د اجتهاد غلط تعریف کول دي ، بلکې دا ډول فتواوې له مسؤلیته خالي نه وي او شاید د اسلام د پراخېدو د مخنیوي لامل شي او انسان ورکې د افتراء په ګناه مبتلاء شي . اړینه ده چې مسلمانان چې غیر اسلامي هېوادونو ته ځي ، مکلف دي د دین او راتلونکي نسل د حفاظت او خونديتوب لپاره له غښتلي پلانونو سره لار شي . یاده دې وي چې جمهور علماء په دې آند دي که یو مسلمان که په اسلامي او یا غیر اسلامي ټولنه او هېواد کې د اسلامي شعایرو د ترسره کولو له خنډ سره مخامخ کیږي ، هغه اړ او مکلف دی چې له دې ځایه هجرت وکړي .

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**